LIETUVIŲ LITERATŪROS RAIDA (1900-1917)

P.s. Lietuva - carinės Rusijos sudėtyje.

I. Politiniai įvykiai:
1. Socialdemokratinės partijos įkūrimas 1896 m.;
2. Karas su Japonija 1904 m.;
3. Spaudos draudimas 1904 m.;
4. Pirmasis pasaulinis karas 1914 - 1919 m.;
5. 1905 - 1907 m. revoliucija;
6. Didžioji Spalio socialistinė revoliucija 1917 m.

II. Periodinė spauda:

P.s. pamatinius spaudos draudimą periodinių leidinių skaičius išaugo.

1. Socialdemokratinė:
a) „Darbininkų balsas" /1901 - 1905 m/;
b) „Draugas" /1904 - 1905/;
c) „Naujoji gadynė" /1906/;
d) „Skardas" /1907 m/;
e) „Ūmija" /1907 - 1908 m/;
f) „Kova" / JAV nuo 1905 m/;
g) „Bankpetnis" / Anglijoje nuo 1904 m/;
h) „Iskra" - komunistinis organas / Petrapilyje nuo 1917 m/;
e) „Vilnis" - pravdininkų laikraštis / Rygoje nuo 1913 m/.

P.s. kai kurie laikraščiai leidžiami užsienyje, nes taip buvo patogiau išvengti carinės cenzūros.

2. Liberalinė spauda subūrė buržuazinės pakraipos visuomenininkus:

a) „Lietuvių laikraštis" /1904 m./;
b) „Vilniaus žinios" /1904 - 1909 m./;
c) „Aušrinė" /nuo 1910 m./;
d) „Lietuvos ūkininkas" /nuo 1905 m./;
e) „Lietuvos žinios" /nuo 1909 m./.

3. Klerikalinė spauda - subūrė dvasininkų sluksnius:

a) „Tėvynės sargas" /1904 m./;
b) „Šaltinis" /nuo 1906 m./;
c) „Drangija" /nuo 1907 m./;
d) „Ateitis" /nuo 1901 m./.

III. Gražinus spaudos, Lietuvoje labai suaktyvėjo kultūrinis gyvenimas:

1. Lietuvių mokslo drangija 1907 m.;
2. Dainų - Teatro drangijos:
   a) „Vilniaus kankles";
   b) „Daina" - Kaune;
   c) „Varpas" - Šiauliuose;
   d) „Aidas" - Panevėžyje;
   e) „Gabija" - Marijampolėje.
3. Lietuvių dailės drangija 1907 m.

IV. Teatras:

1. Teatras pradžioje vystėsi klojimuose.
2. 1899 m. Palangoje įvyko pirmas Lietuviškas spektaklis A. Vilkutaičio - Keturakio „Amerika pirtyje", virtęs didelė visos Lietuvos šventė;
3. Populiariausios pjesės:
   a) P. Rumbevičiaus - Pelinko „Neatmezgamas mazgas";
   b) J. Smalsčio - Smalskio „Nutrūko";
   c) Žemaitės „Valsčiaus sūdas";
   d) G. Lansbergio - Žemkalnio „Blinda";
   e) K. Jasiukaičio „Alkani žmonės";
   f) B. Lauceričiaus - Vargšo „Paskutinė kanga";

V. Muzikos išaugimas:

1. prof. J. Naujalis /1867 - 1934 m./;
2. Č. Sasnauskas /1867 - 1916 m./;
3. Mikas Petrauskas /1873 - 1937 m./ („Birutė")
4. Kipras Petrauskas;
5. Stasys Šimkus;
6. J. Talat - Kelpša;
7. M. K. Čiurlionis /1975 - 1911/

VI. Dailės išaugimas:

1. M. K. Čiurlionis (1875 - 1911) - filosofinė topyba;

Ps.: M. K. Čiurlionis yra absolučiai originalus menininkas, jis net neturi savo mokyklos.

2. Žmuidžinaričius - peizažistas;
3. J. Zikaras (1884 - 1944) - skulptorius;
4. P. Rimša - skulptorius;
5. P. Kalpokas (1880 - 1945) - peizažistas;
6.

VII. Literatūros diferencijacija:

1. Demokratinė:
   a) Žemaitė (1845 - 1921 m.);
   b) Jonas Biliūnas (1879 - 1907 m.);
   c) G. Petkevičaitė - Bitė;
   d) V. Krėvė;
   e) Tumas Vaižgantas /1869 - 1933 m./;
   f) Lansbergis - Žemkalnis (1852 - 1916);
   g) Z. Gaidamaričius - Gėlė (1844 - 1912)
   h) A. Vienuolis;
   i) L. Gira;
   j) K. Binkis;
   k) V. Mykolaitis - Putinas
   l) B. Sruoga;

   } pradėjo kūrybinį kelią

2. Proletariatinės literatūros įkvėpėjas - peridinė spauda:
   a) V. Mickevičius Kapsukas /1880 - 1935 m./;
   b) Julius Janonis /1896 - 1917 m./;

c) J. Kikščiūnas - Jovaras (1880 m.)
d) K. Jasinskis (1882 - 1941 m.) - proza
e) B. Lauciavičius - Vargšas (1885 - 1914 m.)
f) J. Gruodis (1884 - 1920 m.) - proza;
g) V. Prelašius (1893 - 1920 m.)

3. Buržuazinės ideologijos rašytojai:
a) A. Dambrauskas - Jotvingių (1860 - 1935);
b) Marija Pečkauskaitė - Šatrijos Ragana (1878-1930);
c) Vydūnas - Vilius Storosta (1868 - 1953);

P.S. Vydūnas - buržuazinis ideologas, nacionalistas, mylėjo žmogų nepriklausomai nuo socialinės padėties, fenomenas savo samone apimti lobai olengų.

d) Kazys Puida (1883 - 1945);
e) J. Lindė - Dobilas (1879 - 1934)
f) Leadynų Peleida
Sofija Pšibilauskienė
(1867 - 1926)
Marija Lastauskienė
(1879 - 1957)

Dekadentinė literatūros kryptis

dekadansas - smukimo reiškinys visose meno šakose, modernizmas.

Modernizmas ateina į Lietuvą iš Vakarų Europos.

1914 m. - dekadentizmas įsiveržia į lobai platų visuomenės mastą reiškinį su K. Binkiu priešakyje.

GABRIELĖ PETKEVIČAITĖ-BITĖ

(1861 - 1943)

I. Biografija:
1. Gimė Šiaurės Lietuvoje, Joniškėlyje;
2. Tėvas buvo vietos ligoninės gydytojas;
3.

II. Asmenybė:
1. Politinės pažiūros - demokratinės pažiūros;
2. Intelektualinis lygis - aukšto išsilavinimo;
3. Moralinės vertės - darbštumas, absoliuti altruistė - filantropė (užtarimas smerktinų nuodėmių, nes jis paklusnus laimėtis)
4. Estetinis idealas - meilė kiaušiui, gyvatei.

III. Kūrybinis palikimas:
1. Apsakymų rinkinys „Kiaušiai" (1905 m.)
2. Publicistikos straipsniai;
3. Romanas „Ad astra" - kritiškai vaizduojamas dvarininkų susmukimas, jų savanoriškumas, pakrikusios šeimos gyvenimas
4. Apsakymas „Dėdynė atkasė" - socialinės temos kūrinys.
5. Apsakymai „Homo sapiens" ir „Mokslas" - juose vaizduojamas vangiųjų angių vaikų pažeminimas, jų asmenybės žlugimas.
6. Kūno išspiaudinių metraštis;
7. Pjesės.

LAZDYNŲ PELĖDA

(Sofija Pšibiliauskienė in Marija Lastauskienė)

/1867 - 1926/ /1871 - 1957/

I. Biografija:

1. Seserys ango nedideliame Tryškių kai Paragių dvarelyje netoli Tryškių;
2. Tėvas buvo dailininkas, išsilavinęs žmogus;
3. ~~Dvaras~~ Seserys negavo nei materialinio aprūpinimo, nei pastovaus išsilavinimo;

II. Asmenybė:

1. Intelektualinis lygis - sistemingo išsilavinimo negavo.
2. Politinės pažiūros - pažangių demokratų ir pažiūrų, nemuseklių („Klaida");
3. Meilė darbui, gamtai. - Moralinis veidas
4. Estetinis idealas - meilė žmonems skatino darbui;

II. Kūrybinis palikimas:

1. Apysakose „Ponas Dramblevičius" ir „Kintinų skadai" - smerkia buržuazinę santvarką;
2. Apysakose „Verpėte" ir „Šiaurės sostinė" - iškelia revoliucinę kovos temotiką.
3. Apysakoje „Klaida" - neteisingai pavaizdavo revoliucinę judėjimą;
4. Apysakoje „Motulė paviliojo" - smerkė buožes

ŠATRIJOS RAGANA

(Marija Pečkauskaitė)

/1878 - 1930/

I. Biografija:

1. 1978 m. kovo 8 ad. Medingėnų dvare gimė Marija Pečkauskaitė - Šatrijos Ragana;
2. Tėvas - dvarininkas, mylėjo žemę;
3. Mokėsi Šveicarijoje, Ciurito ir Fribūgo universitetuose;
4. Mokėsi Studijavo Varšuvos universitete;
5. Vėlian atsidavė literatūrai;

II. Asmenybė:

1. Politinės pažiūros - pažangios idėjos, kuriose jautėsi klierikalinės tendencijos
2. Intelektualinis lygis - visapusiškai išsilavinusi;
3. Moralinis veidas - daršti, pareiginga.
4. Estetinis idealas - darbštumas, nora prisidėti prie visuomenei naudingo darbo.

III Literatūrinis palikimas:

1. Debiutas - „Margi paveikslėliai"
2. Apysakos „Vincas Stonys"
„Senome Dvare" (autobiograf. apysak.
2. Apsakymas „Amomet".
3. Apybraiža „Šveicarijos išspūdžiai".

VYDŪNAS (Vilhelmas Storosta) /1868 - 1957/

I. Biografija:

1. Gimė pastorius šeimoje 1868 m. kovo 22 d. Jonaičinose, netoli šiluties;
2. Jo tėvas pramokė sūsų graikų bei lotynų kalbų, įdiegė jam pastoriškų dovovės uzdytojo bei moralisto pasišventimą;
3. Vydūnas studijavo Greitsvaldo, Halės, Leipcigo, Berlyno universitetuose;
4. 1888 m. pradėjo mokytojauti Kaunuose;
5. 1992 m. buvo perkeltas į Ilžę;
6. 1895 m. įkūrė „Gėtodajų drangiją".

II. Asmenybė:

1. Intelektualinis - išsilavinęs žmogus, fenomenas savo samone aprėpti labai daug;
2. Politinės pažiūros - religingas žmogus, idealizavo tikrovę, romantikas, ~~f~~
3. Moralinis - aukojasi viesnomeneri, retas do ras žmogus;
4. Jėtetoris - vidinis žmogaus tobulumas;

III. Kūrybinis politinas:

1. „Amžiraji ugnis" (mistenja) - Vydūnas nori, kad žmogus išsigantų ~~ir nešty tai~~ aukštus žmogiškumo idelus, laisvės troškimą, meilę gamtajam krosti